

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 35.735.025
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного,
доктору історичних наук, професору
Харуку Андрію Івановичу
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26, 79026

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Багана Андрія Володимировича

«Військово-політична та громадська діяльність Романа Дашкевича»

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю

032 Історія та археологія

Актуальність теми дисертації. Помітною постаттю в українській історії першої половини ХХ ст. є Роман Дашкевич, який напередодні Першої світової війни був одним з лідерів українського молодіжного руху, пройшов у складі армії Австро-Угорщини війну, табір для військовополонених у Росії, а в 1917 р. обрав долучився до відродження засад української державності під егідою Центральної Ради. Далі пройшов 1920 р. війни за державність проти військ Червоної Армії та Добровольчої армії в складі Армії УНР, де керував артилерійськими частинами. Після 1920 р. і до початку Другої світової війни займався юридичною практикою та громадською діяльністю у Львові. Після війни, до кінця життя жив в Австрії.

Вказані бібліографічні аспекти засвідчують, що постать Романа Дашкевича заслуговує на комплексне наукове дисертаційне дослідження. Де буде узагальнено фактичний матеріал, досвід діяльності та боротьби. Це сприятиме розумінню особливостей та закономірностей становлення української громадської, політично та військової еліти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи, що проводить

кафедра гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного. Дисертант брав участь у виконанні НДР «Особливості висвітлення проблематики Української національної революції 1917–1921 років в сучасних воєнно-історичних дослідженнях» (Шифр: «УНР»).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Андрій Баган вперше в українській історіографії в одній науковій роботі дослідив активний та особливо результативний період діяльності Романа Дашкевича – від 1911 до 1939 рр., а також як пам'ять про цю постать формувалась та репрезентована сьогодні.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Є всі підстави стверджувати, що наукова дисертаційна робота виконана Андрієм Баганом є самостійним, комплексним та оригінальним дослідженням. Структура дисертаційної роботи, побудована за проблемно принципом, є логічною, обґрунтованою та відповідає специфіці дослідження запропонованої здобувачем наукової проблеми. Зокрема, складається з анотації, переліку скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку джерел, історіографії та додатків. Кожен з розділів поділяється на підрозділи, що свідчить про неформальний підхід до наукової роботи. Це відповідає вимогам до оформлення рукопису дисертації.

Вступ до дисертації має всі відповідні структурні компоненти: обґрунтування вибору теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні рамки, територіальні рамки, методологічну основу, наукову новизну, практичне значення та результати апробації. Зокрема, об'єктом дослідження є державотворчі, суспільно-політичні та воєнні процеси в Україні в першій третині ХХ ст., а предметом участь у цих процесах Романа Дашкевича. У відповідності до цього логічно та змістовно вибудовані наступні компоненти дисертації. Наукова новизна відповідає змісту роботи та отриманим результатам дослідження, а також досягнена поставлена мета та реалізовано завдання.

Перший розділ «Історіографія, джерела, методологія дослідження» розкриває стан наукової розробки даної проблеми, залучені опубліковані та

неопубліковані джерела, а також використані під час роботи наукові методи. Щодо історіографії, то автор дисертації її аналіз здійснив за проблемним принципом, поділивши на праці які стосуються Р. Дашкевича безпосередньо та опосередковано. Далі аналіз за періодами діяльності. Поділяю думку А. Багана, який стверджує, що міжвоєнний період життя та діяльності Р. Дашкевича мало досліджений. Хоча процеси в яких був задіяний Р. Дашкевич достатньо досліджені. Тому автор не мав проблеми з історіографічним матеріалом. Позитивним аспектом є те, що автор демонструє те, що виникнув у наукові праці, а не просто почерпнув щось.

Джерельна база структурована за принципом опублікованих та неопублікованих матеріалів. Зокрема, періодичні видання, спогади, збірники документів та архівні джерела. Опрацьовані джерела в архівах України суттєво посилюють наукову вагу дослідження, а також показують подальші перспективи наукової розробки проблематики пов'язаної з більш ґрунтовним дослідженням Р. Дашкевича та виходом на період життя і діяльності після Другої світової війни в еміграції. Досить критично автор дисертації підійшов до аналізу спогадів та мемуарів. Адже, цей вид джерел досить репрезентабельний по цій тематиці.

Методологія дослідження запропонована автором дисертації достатньо переконлива та логічна, а також прийнятна для проблематики, яка стала предметом дослідження. Понятійний апарат зрозумілий автору.

Другий розділ «ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ». Направду цікавий розділ. Простежено родинне та сімейне середовища, гімназійні роки та особливо ґрунтовно розкрито громадську діяльність Р. Дашкевича у 1911 – 1914 рр. Об'єктивно стверджує автор дисертації, що Р. Дашкевич був одним з ініціаторів розгортання військової підготовки серед української молоді.

Однак, будучи дуже добре знайомим з цим періодом життя та діяльності активної української молоді, залишається враження, що розділ не завершений. Зокрема, в окремий підрозділ можна було б виокремити навчання в гімназії та на факультеті права і політичних знань Львівського університету. Згадати навчальні курси, які формували світогляд. Відомо, що Р. Дашкевич відвідував вибіркового курс з «Історія Східної Європи», який викладав М. Грушевський.

Третій розділ «УЧАСТЬ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ТА УКРАЇНСЬКІЙ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 рр.» складається з декількох підрозділів. У першому підрозділі В. Баган автор досить побіжно розкрив участь у військових подіях Першої світової війни та потрапляння в російський полон. Далі узагальнив процес створення Галицько-Буковинського куреня Січових стрільців у складі Армії УНР. Адже, Р. Дашкевич був дійсно в цій справі ключовою постаттю, особливо він розпочав творення артилерії при курені. Звертає увагу на нюанси з якими стикались українці австро-угорського підданства, які вирішили перейти на сторону УНР. Виокремлено роль артилерії в боях Першої більшовицько-української війни.

Після усунення Центральної Ради та приходу до влади гетьмана П. Скоропадського, гарматну батарею було збережено. На відміну від С. Коновальця, який на три місяці перейшов до цивільного життя, а А. Мельник поїхав вчитись у Відень, Р. Дашкевич продовжив нести службу, командуючи своєю гарматною батареєю.

Відомо, що формація Січових стрільців таки відновилась у складі армії Української держави, а гарматна батарея повернулась до своєї частини. Прикро, але саме в протистоянні з українцями під час антигетьманського повстання гарматна батарея Р. Дашкевича відіграла важливу роль. Попри те, що зміна влади в Україні сприяла кар'єрному зростанню Р. Дашкевича, він об'єктивно оцінював незадовільне становище в Армії УНР, що заважало тримати оборону в Другій російсько-більшовицькій війні. У лавах Армії УНР Р. Дашкевич був до початку 1920 р. Після інтернування Армії УНР у Польщі, Р. Дашкевич себе більше не знайшов в армії та приступив до мирного життя.

Четвертий розділ «ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ ПРО Р. ДАШКЕВИЧА», який також складається з декількох підрозділів. Зокрема, перший підрозділ стосується участь Р. Дашкевича у заснуванні Української військової організації та відновленні товариства «Січ». Відразу зазначу, що автор дисертації переоцінив роль Р. Дашкевича в створенні УВО. Фактично він не мав ніякого відношення до її створення та утвердження. З липня 1920 р. він зайнявся облаштуванням свого сімейного життя, бо одружився з О. Степанів та звиканням до цивільного життя. Почав займатись юридичною практикою. Дійсно він себе знайшов у тій справі,

якою він займався до Першої світової війни, вишколом молоді. Товариство «Січ» це дійсно його заслуга.

Другий підрозділ стосується створення та діяльності товариства «Луг» за участі Р. Дашкевича. Це дуже важлива структура українського національного життя в Галичині в 1920-1930-х роках. Відкриття цієї організації було складною справою, адже поляки дуже пильно стежили за змістом їхньої роботи. Слушно відзначас А. Баган, що заслугою Р. Дашкевича є розбудова структури «Лугу» і забезпечення її функціонування. Також сильною позицією «Лугу» був інформаційний орган «Вісти з Лугу». Цікавий акцент на тому, що Р. Дашкевич принципово був проти підпорядкування організації будь-якій політичній силі.

Не пройшов увагою А. Баган те, що у 1930 р. «Луг», який зазнав реорганізації і змушений задля свого збереження демонструвати лояльність до влади, зазнав критики зі сторони українських політичних організацій. Р. Дашкевич намагався комунікувати з невдоволеними, але вони його не чули.

У цьому контексті бракує інформації про критику, до якої також вдавалась Організація українських націоналістів. Зокрема, Є. Коновалець також не змовчав з цього приводу.

Натомість автор доводить, що «Луг», активно співпрацював з «Соколом-Батьком», «Пластом» (до 1930 р.), «Просвітою», Українським педагогічним товариством «Рідна школа», Ревізійним союзом українських кооперативів, Українським товариством охорони воєнних могил та ін. А. Баган продемонстрував співпрацю, це дуже важливо. Адже, свідчить, що великі українські громадські структури в своїй основі конкурували, але точно не конфліктували.

На увагу заслуговує і те, що Р. Дашкевич не оминув державотворчі процеси в Закарпатті. Завершується цей підрозділ тим, що Р. Дашкевич з початком Другої світової війни виїхав зі Львова в Австрію.

Третій підпункт до четвертого розділу про пам'ять про Р. Дашкевича. Йдеться про назви вулиць, пам'ятники, меморіальні дошки різні державні програми, соціальні мережі тощо. Слушно зауважує, що в результаті цієї роботи образ Р. Дашкевича в основному фокусується навколо артилерії. Це також виклик для тих, хто зацікавлений цією постаттю, щоб розширити знання про

нього. Одночасно це приклад для вшанування сучасних Героїв російсько-української війни.

До кожного розділу є висновки, які відповідають змісту. Однак, це швидше підсумки. Загальні висновки цілком обґрунтовані, прив'язані до дослідницького матеріалу, відповідають меті та завданням дослідження.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Цілком погоджуюсь виявлено і введено до наукового обігу низку джерельного та фактичного матеріалу. Також суттєво розширено та систематизовано знання про громадське, військове та політичне життя Р. Дашкевича. Зокрема, вперше дізнався, що Р. Дашкевич перед Першою світовою війною бував на українських землях у складі Росії. Чітко показано, що громадський рух очолюваний ним у міжвоєнний період, це і політична діяльність. Третій підпункт «Роман Дашкевич в національній пам'яті українців» четвертого розділу це повністю наукова новизна та приклад для інших біографістів.

Повнота викладення основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях, зарахованих за темою дисертації та перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. Основні положення дисертації пройшли належну публічну апробацію у виступах на міжнародних та всеукраїнських конференціях. Зокрема, А. Баган опублікував дві одноособові фахові статті та дві в співавторстві, взяв участь у семи наукових конференціях та написав дві в співавторстві статті, які опосередковано відображають проблему дослідження. Очевидно, що всі праці виконано з дотриманням академічної доброчесності.

Наукове значення та практична значущість виконаного дослідження із зазначенням галузі, де вони можуть бути застосовані та можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Полягає в тому, що результати можна використовувати в організації громадської та освітньої роботи пов'язаної з вихованням молоді в різних осередках та школах. Як дбати про розвиток цього виховного процесу. У роботі є теоретична база. Розвитку історії української артилерії та забезпеченню пам'яті тих, хто загинув, брав або бере участь у сучасній російсько-українській війні.

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації. Загалом дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науковою роботою, яка за структурою та змістом відповідає всім вимогам МОН. Автор досягнув поставленої мети та завдань під час виконання роботи.

З дисертаційної роботи слідує, що А. Баган належно освоїв академічний курс освітньої програми 032 «Історія та археологія», є зрілим дослідником, який вміє ставити перед собою завдання та досягати.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Одночасно доцільно висловити низку зауважень та побажань. Частина зауважень вже висловлено вище.

Щодо інших зауважень та побажань, то зокрема, по першому розділу А. Баган не помітив історіографію про події перед Першою світовою війною. Хотілось б бачити конкретику в питанні коли Р. Дашкевич потрапив у полон, де перебував. Також автор дисертації не помітив, як він став офіцером.

У дисертації бракує прив'язки подій до конкретного числа та місяця. Забагато узагальнень. Для не спеціалістів з цієї проблематики буде важко ідентифікувати точно час тієї, чи іншої події.

Досить фрагментарно у дисертації висвітлено Другу більшовицько-українську війну. Натомість Р. Дашкевич пройшов її всю і крім боїв під Бербичевим у березні 1919 р., були ще інші помітні бойові дії.

Бракує дослідницької інформації, хоч би в загальних рисах про життя та діяльність під час Другої світової війни та після неї в еміграції.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Андрія Багана, що відзначається об'єктивним аналізом, чіткою послідовністю викладу матеріалу та містить науково обґрунтовані результати.

Вважаємо, що дисертація є самостійним, логічно завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 21.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій (зі змінами) та пунктів 5-8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 виконаним на належному науково-

теоретичному рівні, а її автор, Андрій Баган, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія і археологія.

Опонент:

Доцент, кандидат історичних наук,
завідувач кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»

17.06.2024 р.

Іван ХОМА

Особистий підпис опонента:

Вчений секретар Національного університету «Львівська політехніка»

17.06.2024 р.

Роман БРИЛИНСЬКИЙ